

Nr 104.

Av herr **Neiglick**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om allmän pensionsförsäkring.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77 med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring anhåller jag få väcka följande motion:

Det torde vara otvivelaktigt, att utnyttjandet av den frivilliga pensionsförsäkringen enligt lagen den 30 juni 1913 icke erhållit den omfattning, som man haft anledning förvänta. Skälen härtill kunna vara flera, men säkerligen är detta förhållande i viss mån beroende av bristande kännedom om de förmåner, som den enskilde kan bereda sig själv och som arbetsgivaren kan tillförsäkra sina arbetstagare genom anlitaandet av lagens bestämmelser.

Tvivalsutan skulle det vara av stor betydelse, om staten såsom arbetsgivare ginge i spetsen för vinnande av en allmännare anslutning till den frivilliga pensionsförsäkringens idé. Staten använder i sin verksamhet betydande grupper tjänstemän och arbetare med anställning av mera tillfällig art, och det torde möta stora svårigheter, även ur rent försäkringsteknisk synpunkt, att sörja för dessas ålderdom genom pensioneringsåtgärder, motsvarande dem som gälla för fast anställd personal. Till dessa personalgrupper torde räknas, bland andra, banarbetarne vid statens järnvägar, arbetarne vid statens järnvägsbyggnader och vattenfallsstyrelsens anläggningar, arbetare vid flottans varv och verkstäder, vissa lägre tjänstemän vid statens affärsdrivande verk och andra anstalter. Det lär icke kunna undvikas, att många av dessa arbetares anställning bliver av mera tillfällig art, då antalet arbetare växlar efter behovet, medan det å andra sidan icke kan undgås, att anställningen ofta i realiteten bliver mera eller mindre beständig. Även i dylika fall har staten ansetts äga en viss försörjningsplikt vid inträffad oförmögenhet till ar-

bete på grund av sjukdom eller ålderdom. Det har utbildat sig en fast praxis, att riksdagen beviljar pension eller understöd åt sådana arbetare efter framställningar från fall till fall. De sålunda beviljade understöden uppgå till säkerligen icke obetydliga belopp, och det är anledning förmoda, att denna praxis kommer att ytterligare utvecklas med en ständigt växande utgiftssumma för staten. Å andra sidan kan det icke bortses ifrån att denna form för försörjning, icke minst på grund av dess oviss-
het, måste vara föga tillfredsställande för den personal, som här är ifråga.

En utväg att frångå denna praxis men ändå vinna ett nöjaktigt resultat borde därför vara önskvärd för såväl staten som arbetstagarne själva.

Det synes mig, att en mera omfattande användning av den frivilliga pensionsförsäkringens grundprinciper borde möjliggöra en lösning av denna fråga på ett tillfredsställande sätt.

Av synnerligt intresse är i detta avseende att taga del av ett förslag till pensionering av statens järnvägars banarbetare, som under år 1916 förevarit inom järnvägsstyrelsen i sammanhang med upprättandet av allmänna bestämmelser rörande arbetare vid statens järnvägar. Ifrågasvarande förslag är helt och hållet byggt på anslutning till den s. k. frivilliga pensionsförsäkringen, med avdrag å arbetstagarens avlöning för pensionsavgiftens erläggande och med bidrag till pensioneringen från arbetsgivarens sida. Den betänksamhet, som möjligen kunde tänkas uppstå häremot från arbetspersonalens sida, bör genom upplysning kunna undanröjas.

I stället för att här återgiva innebörden av förslaget, åberopar jag en av förste aktuarien hos pensionsstyrelsen Josef Östlind avgiven fullständig redogörelse för detsamma, vilken redogörelse såsom bilaga fogas vid denna motion.

Förslaget föranledde icke till någon åtgärd från järnvägsstyrelsens sida, av allt att döma huvudsakligast därför, att tvekan rådde därom, huruvida styrelsen ägde att ensam besluta om lämnande av bidrag till pensioneringen. Enligt förslaget skulle emellertid för vinnande av en relativt god pensionering, med i redogörelsen angivna belopp, av banarbetarne vid statens järnvägar, en kår som till väsentlig del utgöres av säsongarbetare och under åren 1912—1915 uppgått till 5 à 6,000 man och i medeltal under dessa år omfattat omkring 3,500 arbetare, från statens järnvägar lämnas ett årligt bidrag av omkring 80,000 kronor.

Det omnämnda förslaget synes emellertid, även om jämkningar i detsamma kunna tänkas, otvetydigt giva vid handen, att frågan om pensionering av viss statsanställd personal med fördel kan lösas genom

anslutning till den allmänna pensionsförsäkringen, särskilt om vissa ändringar i pensionslagen, avseende att möjliggöra än mera förbättrade pensioner, komma till stånd. Det må såsom en förmån härvid framhållas, att pensionering möjliggöres även av säsongarbetare och arbetare med mindre fast anställning, samt att pensioneringen genomföres på ett sådant sätt, att statens arbetstagare icke komma i någon markerad särställning till arbetsgivaren.

Om staten på de områden inom dess verksamhet, där sådant kan ifrågakomma, föregår med åtgärder i här angivet syfte, skulle, såsom ovan framhållits, detta säkerligen bliva av stor betydelse för en allmän anslutning till den frivilliga pensionsförsäkringen. Närmast till hands ligger, att stadssamhällena skulle följa exemplet för pensionering av viss i deras tjänst anställd personal, och det vore väl tänkbart, att större arbetsgivare sloge in på samma väg. Staten synes genom här avsedda åtgärder kunna på ett betydelsefullt sätt främja utvecklingen av den allmänna pensionsförsäkringens stora tanke.

På grund av vad jag sålunda i korthet här anfört, tillåter jag mig hemställa, att riksdagen måtte besluta:

att efter första stycket i 34 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, enligt dess lydelse i ovannämnda kungl. proposition, införa en punkt av följande innehåll:

»Staten såsom arbetsgivare må beträffande hos staten anställd personal, som icke åtnjuter statspension, genom erläggande av särskilda avgifter enligt bestämmelser, som Konungen meddelar, bereda sådan försäkring, som i föregående punkt säges» —

eller, därest detta yrkande anses icke kunna bifallas,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om och i vad mån staten såsom arbetsgivare må bidra till pensionering av hos staten anställd personal, som icke åtnjuter statspension, genom anslutning till den frivilliga pensionsförsäkringen.

Stockholm den 10 mars 1917.

Sixten Neiglick.

Bilaga.

P. M.

angående åtgärder för förbättrad ålderdoms- och invaliditetsförsörjning åt statens järnvägars arbetare.

Statens järnvägar kräva som villkor för fortsatt anställning utöver två månader, att varje arbetare skall i vederbörlig ordning hava fullgjort honom enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 åliggande inbetalningar av obligatoriska pensionsavgifter för sig själv och i förekommande fall för hustru.

Därutöver fordra statens järnvägar, att varje arbetare, så länge anställningen varar, verkställer månatliga inbetalningar av *frivillig* avgift enligt nyssnämnda lag för såväl sig själv som hustru med ett belopp av en krona tjugofem öre för vardera, mot det att statens järnvägar tillskjuter samma belopp.

Är arbetaren på grund av sjukdom, landstormsövning eller krigstjänstgöring frånvarande från arbetet under mer än halva antalet arbetsdagar under en kalendermånad, inbetalas dock den frivilliga avgiften för sagda månad till fullo av statens järnvägar med två kronor femtio öre vardera för arbetaren och hustrun.

Som villkor för antagande fordras, att arbetare skall avlämna försäkringsböcker för sig och hustru, samt att under närmast föregående månad en insättning av minst en krona skall hava skett å vardera boken.

Insättningarna verkställas sedermera genom avlöningsförrättarens försorg under kontroll av befälet, och ansvara statens järnvägar för redovisningen av de avdrag, som göras å arbetarens tillgodohavanden i och för insättningar å försäkringsbok.

Det ekonomiska tvång ifråga om inbetalningar till pensioneringsfonden, som sålunda pålægges arbetaren, motsvaras av avsevärt värdefullare naturaförmåner ifråga om fri läkarvård och medicin, sjukhus- och sanatorievård, sjukavlöning, rätt till fria resor samt permissionsdagar med avlöning.

Försäkringsböckerna förvaras av vederbörande befäl, där de hållas arbetaren tillgängliga på begäran.

Då arbetaren eventuellt slutar sin anställning vid statens järnvägar eller överflyttar till annan arbetsplats vid statsbanorna, äger han utbekomma sin eller sina försäkringsböcker på samma gång som avlämnade arbetsbetyg m. m.

Innan här redogöres för de förmåner, som genom dessa åtgärder skulle tillkomma statens järnvägars arbetare, torde lämpligast vara att i korta drag redogöra för lagen om allmän pensionsförsäkring.

Lagen om allmän pensionsförsäkring.

Avgifts-
pliktiga.

Med få undantag är varje ej invalid svensk man eller kvinna skyldig att årligen från och med 16 till och med 66 års ålder erlägga vissa avgifter, vilkas storlek är beroende av vars och ens årsinkomst.

Avgiften utgör

- 3 kronor för inkomst under 500 kronor,
- 5 kronor för inkomst å minst 500 kronor, men under 800 kronor,
- 8 kronor för inkomst å minst 800 kronor, men under 1,200 kronor,
- 13 kronor för inkomst å 1,200 kronor och däröver.

För dessa avgifter utgår vid invaliditet eller senast från fyllda 67 år en pension utgörande nedanstående procent av vid pensionens utgående inalles inbetalda avgifter.

Avgifter.

Avgiftspension.

Födelseår.	Man %	Kvinna %
1848—1868	20	16
1869—1878	22,5	18
1879—1883	25	20
1884—1888	27,5	22
1889—och senare	30	24

Denna pension kallas *avgiftspension* och beräknas för dem, som inträda i försäkringen vid 16 års ålder, motsvara avgifternas värde, då den däremot i övriga fall mer än väl täcker och för högre åldrar betydligt överstiger avgifternas värde. Kostnaden för den nuvarande generationens avgiftspensionering bestrides nämligen delvis av den sedan många år tillbaka genom särskilda anslag bildade arbetarförsäkringsfonden.

Pensionerna »täcka» mer än väl avgifterna.

Härtill kommer vid pensions utgående vid *invaliditet* ett tillägg, i den händelse invalidens inkomst från annat håll än folkpensioneringen icke överstiger för man 300 kronor och för kvinna 280 kronor. Som gift persons inkomst räknas härvid hälften av makarnas sammanlagda inkomster. Såsom invalid betraktas även sådan person, som på grund av *ålderdom* är ur stånd att vidare försörja sig. Detta tillägg kallas *pensionstillägg*. Motsvarande belopp utgår även till personer, vilka icke erlagt några avgifter, och kallas då *understöd*.

Pensions-tillägg. (Understöd.)

Pensionstillägg eller understöd, som börjar utgå år 1930 eller senare åt person, född efter 1846, utgör för man 150 och för kvinna 140 kronor, minskat med hälften av inkomsten från annat håll, där denna utgör 100 kronor och däröver, och

i övriga fall med den del av inkomsten, varmed densamma överstiger 50 kronor.

Dessa äro de *normala* pensionstilläggen.

För övriga personer, d. v. s. sådana som äro födda före år 1847 eller sådana som erhålla pensionstillägg före år 1930, utgå pensionstilläggen enligt särskilda övergångsbestämmelser med nedanstående procent av de normala.

Pensionstillägg börjar utgå år	Födda före år 1847 %	Födda år 1847 och därefter %
1914	—	50
1915	—	60
1916	50	70
1917	50	80
1918—1929	50	90
1930—eller senare	50	(100)

Såsom en uppmuntran till ordentligt inbetalande av de obligatoriska avgifterna har dessutom stadgats, att pensionstillägget höjes med 0,08 % för varje krona till fullo erlagda obligatoriska avgifter.

Ingen minskning i pensionstillägg för pension från folkpensioneringen.

En från folkpensioneringen utgående pension medräknas icke i den inkomst, som ligger till grund för beräkandet av pensionstillägget, vilket däremot är fallet med en pension från annat håll.

Frivillig försäkring.

Detta gäller även för pension, erhållen genom erläggandet av *frivilliga avgifter* enligt lagen om allmän pensionsförsäkring. Sådana avgifter kunna av varje svensk ej invalid man eller kvinna erläggas från och med det han eller hon fyllt 15 år, men får högst utgöra 30 kronor per kalenderår.

Pensionen, som utgår för dessa frivilligt erlagda avgifter under samma förutsättningar som den obligatoriska *avgiftspensionen*, utgör för man 1 1/2 % av varje avgift för varje helt år, som förflutit från dess erläggande och intill pensionens utgående, samt för kvinna 5/6 härav.

Statens bidrag.
Förvaltningskostnader.

Till bestridande av kostnaderna för den frivilliga avgiftspensioneringen utgår ett statsbidrag, utgörande en 1/8 av inbetalda avgifter.

Samtliga förvaltningskostnader för folkpensioneringen bestridas av staten.

Såsom framgår av redogörelsen för lagen om allmän pensionsförsäkring är arbetaren skyldig att erlægga en viss årlig avgift, vars belopp är beroende av årsinkomsten. Här nedan följa några exempel på de *avgiftspensioner*, som utgå på grund av dessa avgifter.

De manliga arbetarna torde i regel kunna antagas erlægga en obligatorisk pensionsavgift à 8 kronor per år, under det återigen de kvinnliga arbetarna erlægga avgifter inom alla de 3 lägsta avgiftsklasserna. För hustru förutsattes en avgift à 3 kronor per år.

Manliga arbetare och äkta makar.

Avgiftspension.

Ålder den 1/1 1917	Avgiftspension för en manlig arbetare fr. o. m. 67 års ålder	Sammanlagd avgiftspension för tvänne jämnåriga makar fr. o. m. 67 års ålder
År.	Kronor.	Kronor.
20.....	120.00	156.00
25.....	108.00	140.40
30.....	88.00	114.40
40.....	54.00	70.20
50.....	32.00	41.60

Kvinnliga arbetare.

Ålder den 1/1 1917	Avgiftspension i kronor fr. o. m. 67 års ålder för en årsavgift å		
	3 kronor.	5 kronor.	8 kronor.
20	36.00	60.00	96.00
25	32.40	54.00	86.40
30	26.40	44.00	70.40
40	16.20	27.00	43.20
50	9.60	16.00	25.60

Talen, avseende pension till äkta makar, äro oberoende av den tidpunkt, när äktenskapet ingåtts, emedan hustrun även såsom ogift måst erlägga minst 3 kronor i obligatorisk avgift varje år efter fyllda 16 år.

I samband härmed torde böra påpekas, att, för den händelse en arbetare även under den tid han icke arbetar i statens järnvägars tjänst åtnjuter lika stor inkomst och följaktligen måste erlägga lika stor pensionsavgift per år, uppgår den avgiftspension, som tillfaller honom fr. o. m. 67 års ålder, till lika belopp med de i tabellen angivna.

Till denna avgiftspension kommer under vissa förutsättningar ett *pensions-tillägg*, för vars beräkning närmare redogjorts här ovan. Här nedan anges det *normala* pensionstillägg, som utgår i den händelse den invalida arbetarens årsinkomst icke uppgår till 50 kronor (100 kronor för äkta makar) och under förutning att invaliditet icke inträtt före fyllda 67 år.

Manliga arbetare och äkta makar.

Ålder den 1/1 1917	Pensionstillägg för manlig arbetare	Sammanlagt pen- sionstillägg för tvenne jämnåriga invalida makar
år.	kronor.	kronor.
20.....	198.00	—
25.....	193.20	348.32
30.....	188.40	341.84
40.....	178.80	328.88
50.....	169.20	315.92

Pensions-
tillägg.

Kvinnliga arbetare.

Ålder den 1/1 1917 år.	Pensionstillägg i kronor vid en årsavgift å		
	3 kronor.	5 kronor.	8 kronor.
20	156.80	168.00	184.80
25	155.12	165.20	180.32
30	153.44	162.40	175.84
40	150.08	156.80	166.88
50	146.72	151.20	157.92

Ovan har nu lämnats några exempel på de pensioner, som enligt lagen om allmän pensionsförsäkring tillkomma arbetarna och deras hustrur oberoende av de *frivilliga avgifter* å sammanlagt trettio kronor per person och år, som hädanefter skola erläggas för statens järnvägars arbetare och deras hustrur.

Följande tabeller angiva exempel på de förmåner ifråga om alderdoms- och invaliditetsförsörjning, som genom inbetalning av ovannämnda frivilliga avgifter beredas arbetaren.

I dessa exempel förutsättes, liksom då fråga var om avgiftspensionen, att pension utgår vid fyllda 67 år, d. v. s. att invaliditet icke inträffat före uppnåendet av nämnda ålder och att inbetalningar fullgjorts med 30 kronor per år för såväl man som hustru, samt dessutom att hustrun är jämnårig med mannen.

Frivillig
pension.

Ålder den 1/1 1917 år.	Pension för manlig arbetare kronor.	Pension för kvinnlig arbetare eller hustru kronor.	Sammanlagd pension för arbetare och hustru kronor.
20	486.45	405.37	—
25	387.45	322.88	710.33
30	299.70	249.75	549.45
40	157.95	131.63	289.58
50	61.20	51.00	112.20

För en arbetare, som icke är gift den 1/1 1917, men sedermera ingår äktenskap med en honom jämnårig kvinna, uppgår den sammanlagda pensionen fr. o. m. 67 års ålder till nedanstående belopp.

Ålder den 1/1 1917 år.	Giftermålet äger rum, då kontrahenterna äro vid en ålder av			
	25 år kronor.	30 år kronor.	40 år kronor.	50 år kronor.
20	809.33	736.20	618.08	537.45
25	710.33	637.20	519.08	438.45
30	—	549.45	431.33	350.70
40	—	—	289.58	208.95
50	—	—	—	112.20

Pension utgår icke endast fr. o. m. fyllda 67 år, utan även tidigare, om vederbörande dessförinnan blir oförmögen att själv försörja sig, men i dylikt fall med reducerat belopp, då icke lika många avgifter hunnit bliva inbetalda.

Inträder invaliditet på grund av olycksfall i arbetet tillkommer dessutom invaliditetspension enligt lagen angående ersättning till följd av olycksfall i arbete av den 17 juni 1916.

I fråga om säsongarbetare torde man kunna antaga, att dessa i de flesta fall äro i stånd att själva sörja för de frivilliga avgifternas erläggande även under de delar av året, då de icke äro anställda i statens järnvägars arbete. Skulle emellertid för en dylik arbetare frivilliga avgifter endast inbetalas i regel under exempelvis sex eller nio månader av varje år, reduceras de i ovanstående tabeller angivna pensionerna till hälften, resp. tre fjärdedelar av där angivna belopp.

Arbetare, som eventuellt övergår till anställning som ordinarie tjänsteman vid statens järnvägar eller annat verk, där gällande pensionsförsäkringslag befriar honom från inbetalning av pensionsavgifter, kommer i allt fall att framdeles åtnjuta pension för av honom erlagda pensionsavgifter med belopp, varå följande tabell ge vissa exempel, och ur vars siffror nya lätt kunna beräknas.

Avgifter ha erlagts mellan åldrarna	Pension för en man fr. o. m. 67 års ålder kronor.	Sammanlagda pension för tvenne jämnåriga makar fr. o. m. 67 års ålder kronor.
20—25 år	99.00	181.50
25—30 »	87.75	160.88
30—40 »	141.75	259.88
40—50 »	96.75	177.38
50—67 »	61.20	112.20

Sammanlagda beloppet av avgiftspension, pensionstillägg och pension på grund av frivilliga avgifter kan följaktligen under de ovan givna förutsättningarna komma att uppgå till nedanstående belopp.

Manliga arbetare och äkta makar.

Sammanlagda
pensions-
förmåner.

Ålder den 1/1 1917 år	Summa pension för manlig arbetare fr. o. m. 67 års ålder kronor.	Summa pension för tvenne jämnåriga makar fr. o. m. 67 års ålder kronor.
20.....	804.45	—
25.....	688.65	1,199.05
30.....	576.10	1,005.69
40.....	390.75	688.66
50.....	262.40	469.72

Kvinnliga arbetare.

Ålder den 1/1 1917 år	Summa pension i kronor fr. o. m. 67 års ålder vid en obligatorisk årsavgift å		
	3 kronor.	5 kronor.	8 kronor.
20	598.17	633.37	686.17
25	510.40	542.08	589.60
30	429.59	456.15	495.99
40	297.91	315.43	341.71
50	207.32	218.20	234.52

För varje krona, en arbetare enligt detta förslag skulle komma att erlägga i form av frivillig pensionsavgift, skulle statens järnvägar också inbetala en krona. Men då dessutom till fonden av frivilliga avgifter varje år av statsmedel tillskjutes ett belopp, motsvarande en åttondel av summan av de under året erlagda frivilliga avgifterna, skulle följaktligen arbetarens frivilliga bidrag å 1 krona till sin egen pensionering komma att motsvaras av ett statens bidrag å 1 krona och 25 öre.

Under förutsättning att statens järnvägar årligen under 10 månader sysselsätter 3,500 arbetare, av vilka 75 % äro gifta, uppgår den årliga utgift, som statens järnvägar genom förslagets antagande skulle åtaga sig, till omkring 76,500 kronor.

Detta statens järnvägars bidrag till pensioneringen av arbetarna utgör för den ogifte arbetaren 1,5 % av till honom utgående avlöning och för den gifte 3 % under antagande att en arbetares årsinkomst utgör omkring 1,000 kronor.

Stockholm den 30 augusti 1916.

Josef Östlind.

Förste aktuarie hos
Kungl. Pensionsstyrelsen.
